

חתול ותאנה

היקסמות מהמיסטי אינה קיימת בשיריה של חמוטל בר-יוסף. כמי שכתבה חיבורים אקדמיים על הסימבוליזם ועל הדקדנס במאה ה-19 ובראשית המאה העשרים, המגלים עניין גדול במסתורין של הקיום, אין כמדומה משוררת המודעת כמוה לאתגריה המסורתיים של השירה: שכלול לשוני, מקוריות מטאפורית, חדשנות בהגות השירית. אולי משום כך, מפתיעה בקריאה הראשונה הנימה העניינית, המתנזרת ממקוריות פואטית ומתצוגות של וירטואוזיות מילולית וציורית בשירי **לילה**, **בוקר**, **קובץ שיריה השמיני**.

הנה, למשל, השיר "בואו ילדים": "בואו ילדים שותקים, / ונדבר בגנותם של המתים: // עריצים הם / עריקים הם / שודדים הם / בודדים הם / מוזרים הם / אכזרים הם. // בואו נטהר את המתים / ונניח להם להתפורר" (עמ' 14). המבנים הרטוריים השקופים כל כך, והביטוי המדויק והקונקרטי מזכירים, בדבקותם בחיים ובתביעתם להינתק מכל מה שקמל ומתפורר, ממעט את התביעה של האקמאיוס, אותה אסכולה רוסית מראשית המאה שעברה, שהכריזה מרד נגד "הערפילים והצורות הסתומות" של הסימבוליזם, והצהירה על שאיפתה "לשיר מזמור לעולם החיים". ואגב, ייצוג לזרם שירי זה מצוי בספר בתרגום הנאה של אחד השירים הנודעים ביותר של אנה אחמטובה, "שיר הפגישה האחרונה": "על היד הימנית הלבשת / כפפה של היד השמאלית" (עמ' 78).

שירתה של חמוטל בר-יוסף רחוקה ממרידה מודרניסטית, או ממרידה כלשהי. היא פשוט מתעלמת מכמה מן המוסכמות הרווחות בשירה העכשווית, כמו הסגידה למופשט ולעמום. זוהי כמעט התנזרות מדעת של מי שלמדה הרבה והכירה הרבה, וגם תירגמה כמה משירי ורלן ומלרמה (הכלולים אף הם בחלקו השני של הספר). נראה שהיא סבורה, כי שיר יכול לייצג רגע עמום ופרום וקרוע, גם אם הוא דבק בקונקרטי, נוקט במילים רווחות ולא מתלהמות ומתמסר למקצב פרוזאי.

הנה, לסיום, השיר "תיקון", המתחיל בתיאור מוחשי, חושני מאוד, של קיץ מואר ופרום, ומסתיים בהגדרה מופשטת של הלוך רוח "לילי", כמעט בלתי נתפס במילים:

"המתיקות של תאנה מבוקעת ושל תות מעוך / והדביקות המתוקה של תותים כתומים, מקומטים, / ואפילו המתיקות של שברי חרובים / קטומים ועקומים – / כולם היו בקצה הקיץ הפרום, הקרוע. / לכן תקומי. בחושך. בכאבים. / תגידי מתיקות, כמו ניגון. / תעשי לקצה הקיץ תיקון" (עמ' 16).

ידיעות אחרונות, 16.3.01